

Joan Abad
Albert Aulines

**Girona abans
de Girona**

Article publicat el 17 de juny de 2007
Dominical del Diari de Girona (pàgines 6 i 7)

Poblat Ibèric de la Creueta, situat damunt del turó on hi ha el Parc Científic de la UdG i, actualment, sense un projecte ferm d'excavació i de divulgació

Girona abans de Girona és el títol del llibre publicat l'any 1987 per Eudald Carbonell i Enriqueta Pons i que forma part de la col·lecció *Quaderns d'història de Girona* editada per la Diputació de Girona i l'Ajuntament de Girona. Al llibre, els autors descriuen i interpreten les restes prehistòriques descobertes i conservades a l'entorn de l'espai geogràfic on avui hi ha la ciutat de Girona. Són restes que provenen una presència humana molt antiga i relativament continuada al llarg del temps abans que els romans hi fundessin la seva *Gerunda*: des dels rudimentaris instruments de pedra tallada pertanyents al paleolític inferior localitzats al Puig d'en Roca, Costa Roja i Palau als primers poblats preromans de La Creueta o Sant Julià de Ramis.

Amb la perspectiva que dona el temps podem considerar que amb el llibre *Girona abans de Girona* s'inicia, a casa nostra, una nova manera de divulgació escrita de la prehistòria, la qual té per objectiu transmetre aquesta temàtica a un sector social més ampli i divers que aquell format únicament pels especialistes. El context socioeconòmic que a partir d'aquell moment, i fins avui, té lloc al nostre país explica aquesta aproximació de l'arqueologia a la societat: el benestar econòmic de bona part de la població possibilita l'interès per diferents temes relacionats amb l'àmbit del coneixement, entre els quals l'arqueologia; l'administració dictamina mesures legals per protegir i conservar el patrimoni; la prehistòria ja forma part del currículum escolar; els mitjans de comunicació es fan ressò també d'aquesta matèria. A poc a poc, la

investigació arqueològica i la societat avancen de forma paral·lela, cada vegada hi ha major sintonia. I, de fet, no pot ser de cap altra manera: els arqueòlegs s'allunyarien de l'arqueologia si els seus objectius s'allunyessin de la gent.

En els darrers anys s'han produït un seguit de troballes arqueològiques que amplien la nostra visió del passat prehistòric de Girona i els seus voltants. Es tracta de la descoberta i excavació dels jaciments de Domeny, La Jueria, Camí dels Carlins i el Turó de la Bateria, localitzats entre els anys 1999 i 2006 per l'Associació Arqueològica de Girona.

L'àrea de terreny delimitada per l'autopista, a l'est, la carretera de Girona a Sant Gregori, al sud, i la carretera de Taialà, al nord, va ser objecte a partir de l'any 1999 d'una forta fase constructiva, la conseqüència de la qual va ser la configuració de l'actual polígon industrial de Domeny. Les prospeccions que, en el transcurs d'aquelles obres, hi vam dur terme ens van permetre localitzar eines de pedra escampades damunt de la superfície, pertanyents al paleolític inferior final i que estaven en contacte amb una colada de lava procedent del volcà Puig Adri datada en 317.000 anys BP. L'excavació que l'estiu d'aquell mateix any s'hi va dur a terme va determinar que els instruments lítics pràcticament no s'havien desplaçat després que els seus fabricants, els *Homo Heidelbergensis*, els haguessin abandonat definitivament. Encara recordem com vam desenterrar *in situ* un ascle de quarsita just on ara hi ha el pati de l'IES Carles Rahola de Taialà. És per aquest fet que, a més del seu valor científic, el jaciment

de Domeny també té un gran interès educatiu perquè permet, des del mateix Institut, comprendre el llunyà passat prehistòric de Girona. La prehistòria és a dins mateix d'aquest Institut: és part integrant de la història de l'IES Carles Rahola.

Domeny, però, a més, va ser el referent i el punt de partida per continuar la recerca a l'extensa àrea de Canet d'Adri-Sant Gregori-Taialà, la qual va tenir la seva recompensa el maig del 2002 amb la localització d'un altre jaciment del paleolític inferior a la zona on s'estava construint l'actual polígon industrial de La Jueria (Sant Gregori). Hi vam reconèixer nombroses eines de pedra, moltes d'elles peces extraordinàries, de llibre. El més interessant, però, va ser la troballa d'un fragment d'os conservat excepcionalment dins d'un bloc de basalt. Aquest fet tant rar va motivar que, durant més de mig any, insistíssim a l'administració per tal que s'hi realitzés una intervenció arqueològica. Finalment, l'excavació es va dur a terme l'any 2003 i va comportar la descoberta de més instruments lítics i, conseqüentment, una major comprensió de la presència humana d'ara fa uns 300.000 anys en aquest sector de la vall del Llémena. Però, malauradament, no es va poder identificar cap més resta de fauna, principal objectiu i interès de la campanya.

També en el context de l'onada constructiva d'aquests darrers anys als voltants de Girona cal situar la localització de noves evidències del paleolític inferior en dos jaciments diferents: el Camí dels Carlins (Salt) i el Turó de la Bateria (Girona). Al Camí dels Carlins, Pere Canton va trobar nombroses eines de pedra que, per primera

vegada, testimoniaven la presència humana a Salt durant el període històric més antic de tots. Gràcies a aquesta troballa s'ha pogut escriure el primer capítol de la història de Salt. Paral·lelament a la investigació es va dur a terme una bona campanya de divulgació: exposició dels materials al Museu de l'Aigua i visites guiades a uns 350 escolars del municipi. Des d'aleshores, per exemple, cada vegada que aquells nois i noies van a l'Espai Gironès ja saben que, molts mil·lennis abans, en aquell indret també hi van viure d'altres grups humans.

A finals del 2006, uns remenaments de terra al promontori del Turó de la Bateria, on es sabia que hi havia el jaciment Puig d'en Roca III (descobert, excavat i catalogat a mitjans dels vuitanta del segle passat), van fer possible que hi localitzéssim més restes del paleolític inferior i denunciéssim la necessitat de realitzar-hi un seguiment arqueològic. Les excavacions que aquest 2007 hi ha dut a terme la Universitat de Tarragona i Arqueolític han conclòs que es tracta d'un centre de recollida de matèria primera per elaborar eines. Feia vint anys que no tenia lloc una excavació del període paleolític a la ciutat de Girona: tant els escolars com el públic en general han tingut una oportunitat quasi única de visitar un jaciment tan pròxim, a tocar de casa seva, i d'aquesta manera poder comprovar *in situ* com els arqueòlegs desenterren el passat més llunyà i anterior a la ciutat actual.

En conjunt, aquestes troballes aporten noves informacions sobre els grups humans que van viure o transitar a la "Girona abans de Girona". Aquests últims anys, la situació de la prehistòria ha millorat respecte la

Al pati de l'IES Carles Rahola s'hi van descobrir, l'any 1999, eines de pedra fabricades fa uns 300.000 anys per l'Homo Heidelbergensis.

Al promontori del Puig d'en Roca hi ha els vestigis més antics de la "Girona abans de Girona". Sempre ha estat, i és encara, un lloc d'hàbitat i de transit per part dels humans.

dècada anterior. No obstant això, encara hi ha molt per a fer i moltes dificultats per poder seguir avançant. En el camp de la investigació, per exemple, els arqueòlegs encara ens trobem amb molts entrebancs d'ordre administratiu, amb impediments innecessaris, els quals, a vegades vulnereu la legislació dictaminada per la mateixa administració. Un cas extrem, i escandalós, seria el del jaciment Balma de la Xemeneia (Amer), el qual, a dia d'avui, està essent examinat pel Síndic de Greuges. I, en el camp de la divulgació pensem que també es podria fer quelcom més, per exemple, en dos jaciments arqueològics emblemàtics i potencialment visitables que formen part del municipi de Girona. Un és el jaciment paleolític del Puig d'en Roca: regular un recorregut a peu des de la Devesa, i vorejant la riba del riu Ter, fins al cim del promontori Puig d'en Roca permetria que els escolars poguessin imaginar i comprovar *in situ* com devien viure les primeres comunitats d'homínids que van habitar la plana de

Còdol de quarsita tallat per una sola cara localitzat l'octubre de 2006 al Turó de la Bateria

Girona i també la importància del medi natural, en concret el riu Ter, per a tots els grups humans que ens han precedit. L'altre és el poblat ibèric de La Creueta: tot i que en aquests moments no és possible dur-hi a terme visites guiades degut a l'estat deplorable de tot el conjunt arqueològic, si s'adequés correctament tant el jaciment com el seu entorn, nombrosos escolars podrien conèixer aquest període històric, l'ibèric, que complementaria la visita dels altres elements patrimonials que conformen l'anomenada Girona monumental.

Les maneres de percebre i de mostrar la història de la ciutat de Girona són moltes i variades, tant pels mateixos ciutadans com pels nombrosos forasters que, any rere any, la visiten. Però, una part d'aquest passat que hom no pot oblidar i sobre el qual encara es pot avançar a nivell científic i social és la prehistòria, és a dir, la "Girona abans de Girona".

Reste d'òssia incrustada dins un bloc de basalt localitzada el maig de 2002 durant les obres de construcció del polígon industrial de la Jueria.